

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 4

2026

FRANSUZ VA O'ZBEK TILLARIDA SONLARGA OID PAREMIOLOGIK BIRLIKLARNING TILSHUNOSLIK SOHASIDA AHAMIYATLILIGI

Hamdamova Muqaddas Xamidovna

Samarqand davlat tibbiyot universiteti, o'qituvchi

Annotatsiya

Bu maqolada institut hamda universitet talabalariga o'z ona tilida yoyinki xorijiy tillarda mutaxassisligi bo'yicha ilmiy izlanishlar bilan shug'ullanish jarayonida, ularga ilmiy va badiiy-adabiy asarlarda ularning mazmun mohiyatini to'laqonli tushunish hamda u yerdagi raqamlarga oid paremiologik birliklarning ramziy va ma'juziy ma'nolarda qo'llanganligini izchil anglamog'i uchun kichik metodik ishlanma sifatida yoritiladi.

Kalit so'zlar: Raqamli maqollar, fransuz tili, o'zbek tili, qiyosiy tahlil, milliy madaniyat, paremiologiya, lingvomadaniy, maqol, matal..

ЗНАЧИМОСТЬ ПАРЕМИОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ, СВЯЗАННЫХ С ЧИСЛАМИ, В ОБЛАСТИ ЯЗЫКОЗНАНИЯ ВО ФРАНЦУЗСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ

Хамдамова Мукаддас Хамидовна

Самаркандский государственный медицинский университет, преподаватель

Аннотация

В данной статье освещается небольшой методический материал, предназначенный для студентов институтов и университетов. Он направлен на то, чтобы в процессе занятия научными исследованиями по своей специальности на родном или иностранных языках помочь им полноценно понимать содержание и сущность научных, а также художественно-литературных произведений, а также последовательно осмысливать символическое и переносное употребление паремиологических единиц, связанных с числами.

Ключевые слова: числовые пословицы, французский язык, узбекский язык, сравнительный анализ, национальная культура, паремиология, лингвокультурный аспект, пословица, поговорка.

THE SIGNIFICANCE OF NUMBER-RELATED PAREMIOLOGICAL UNITS IN THE FIELD OF LINGUISTICS IN FRENCH AND UZBEK

Hamdamova Muqaddas Khamidovna

Samarkand State Medical University, Teacher

Abstract

This article presents a brief methodological guide for institute and university students. It is intended to help them, in the process of conducting scientific research in their specialty in their native or foreign languages, to fully understand the content and essence of scientific as well as literary works, and to consistently comprehend the symbolic and figurative use of paremiological units related to numbers.

Keywords: numerical proverbs, French language, Uzbek language, comparative analysis, national culture, paremiology, linguocultural aspect, proverb, saying.

Ilmiy maqolaning dolzarbligi shundaki, zamonaviy globallashuv sharoitida har bir kasb egasidan xalqaro xorijiy tillarni bilish talab etilmoqda va bu ularning kasbiy barkamolligini ta'minlovchi eng muhim muvaffaqiyat omillaridan biri sanaladi. Shunday ekan, turli madaniyatlar vakillarining o'zaro muloqotga bo'lgan ehtiyoji tobora ortib bormoqda. Turli tillardagi paremiyalarni solishtirish orqali biz nafaqat lingvistik, balki madaniy farqlarni ham chuqurroq

anglash imkoniga ega bo‘lamiz. Bu esa til o‘qitish, tarjima va madaniyatlararo muloqot sohasida muhim amaliy ahamiyat kasb etadi.

Paremiologiya (yunoncha *παροιμία* — maqol, matal) folklorning maqol, matal, ibora va hikmatli so‘zlar kabi an’anaviy birliklarini o‘rganuvchi maxsus tarmoq hisoblanadi. Ushbu fan qadimgi Yunonistonda, xususan Afinada faoliyat yuritgan “Paremiographoi” (maqollar to‘plovchilar) faoliyati bilan bog‘liq holda shakllana boshlagan. Keyinchalik paremiologiya rivojlanib, XIX–XX asrlarda mustaqil ilmiy yo‘nalish sifatida qaror topdi. Tilshunoslikda paremiologiya leksikologiyaning muhim qismi bo‘lib, maqollar tilning eng barqaror va arxaik qatlamlarini o‘zida mujassam etadi.

Fransuz va o‘zbek tillari turli til oilalariga mansub bo‘lishiga qaramay, har ikki xalqning paremiologik fondida raqamlardan keng foydalanilgan. Bu holat nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatlararo muloqot va madaniy tahlillar uchun ham muhim axborot manbai bo‘lib xizmat qiladi. Fransuzlar o‘z maqollari, aforizmlari va matallarida raqamlarni mantiqiy hamda pragmatik maqsadlarda keng qo‘llasa, o‘zbeklar raqamlarni ko‘proq tasviriy va poetik kontekstda ishlatadi.

Son va raqamlar inson sivilizatsiyasining rivojlanish tarixi bilan uzviy bog‘liq bo‘lib, ularning til va madaniyatdagi o‘rni nihoyatda muhimdir. Raqamlar faqat miqdorni ifodalovchi vosita emas, balki turli xalqlarda turlicha simbolik ma‘nolarni ham anglatadi. Masalan, G‘arb madaniyatida “3” raqami muqaddas uchlikni, “7” omad va mukammallikni, “13” esa noxushlikni bildiradi. O‘zbek va Sharq madaniyatida esa “7” muqaddas sanalib, “yetti karra o‘lchab, bir kes” kabi iboralarda ehtiyotkorlik va donishmandlik ifodalanadi.

Shuningdek, fransuz va o‘zbek tillaridagi son va raqamlarga oid paremiologik birliklarning lingvokulturologik tahlili tilshunoslik va madaniyatshunoslikning muhim yo‘nalishlaridan biri ekanligini ko‘rsatadi. Chunki sonlar nafaqat hisoblash vositasi, balki xalq donoligi va madaniy qadriyatlarining ifodachisidir. Mazkur maqolaning maqsadi — har ikki tilda raqamli paremiyalarning semantik xususiyatlarini, ularning milliy madaniyat bilan bog‘liqligini hamda lingvistik o‘ziga xosliklarini o‘rganishdan iborat.

Tadqiqot jarayonida qiyosiy tahlil, deskriptiv va klassifikatsiya usullaridan foydalanildi. Natijada har ikki tilning paremiologik fondida raqamlar faqat sonlash funksiyasini emas, balki madaniy-simvolik ma‘nolarni ham ifodalashi aniqlandi. Fransuz va o‘zbek paremiyalarining qiyosiy tahlili ikki xalq dunyoqarashidagi o‘xshash va farqli jihatlarni ochib beradi.

ASOSIY QISM

O‘zbek va fransuz tillarida raqamlarga oid paremiologik birliklarning lingvokulturologik tahlili shuni ko‘rsatadiki, maqollar, aforizmlar, hikmatli so‘zlar va matallarda son va raqamlar muhim o‘rin egallaydi. O‘zbek paremiologiyasida sonlar ko‘pincha islomiy va turkiy madaniyat ta‘sirida shakllangan ramziy ma‘noga ega.

Masalan, “yetti” soni mukammallik va barakani ifodalaydi (“Yetti dunyo — yetti osmon”), “uch” esa uchlik ramzini bildiradi (“Uch kishilik oila — baxtiyor oila”). “Qirq” soni esa sinov va poklanish ma‘nosini anglatadi (“Qirq kun — qirq kecha”).

Fransuz maqollarida sonlar asosan xristianlik va xalq og‘zaki ijodi bilan bog‘liq. “Trois” (uch) sehrli uchlikni, “quatre” (to‘rt) barqarorlikni, “sept” (yetti) esa ilohiy mukammallikni ifodalaydi.

Qiyosiy jihatdan qaralganda, o‘zbek paremiyalarida sonlar ko‘proq marosimlar va ijtimoiy hayot bilan bog‘liq bo‘lsa, fransuz paremiyalarida metafizik va falsafiy ma‘nolar ustunlik qiladi.

Masalan:

1. “Bir” soni (Un / Bir)

O‘zbek tilida:

“Bir qarg‘a bilan qish kelmas.”

“Bir yigitga yetmish hunar oz.”

Fransuz tilida:

“Un homme averti en vaut deux.”

“On ne fait pas deux tâches à la fois.”

2. “Ikki” soni (Deux / Ikki)

Fransuz tilida:

“Deux avis valent mieux qu’un.”

“Jamais deux sans trois.”

O‘zbek tilida:

“Ikki kemanding boshini tutgan g‘arq bo‘lar.”

“Ikki ahmoq urishsa, bir dono tomosha qilar.”

3. “Yetti” soni (Sept / Yetti)

O‘zbek tilida:

“Yetti o‘lchab, bir kes.”

“Yetti pushtini surishtirmoq.”

Fransuz tilida:

“Être au septième ciel.”

“Tourner sa langue sept fois dans sa bouche avant de parler.”

4. “To‘qqiz” soni (Neuf / To‘qqiz)

O‘zbek tilida:

“To‘qqiz qizning to‘lg‘og‘i bir kelibdi.”

Fransuz tilida:

“Faire du neuf avec du vieux.”

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, fransuz va o‘zbek tillaridagi sonli paremiyalar milliy mentalitetning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. O‘zbek tilida sonlar ko‘proq jamoaviylik, urfodat va diniy-falsafiy mazmun bilan bog‘liq bo‘lsa, fransuz tilida individual tajriba va mantiqiy vaziyatlar ustunlik qiladi.

Qiyosiy tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, paremiyalar tilshunoslikda muhim o‘rin tutadi, chunki ular tilning fonetik, leksik, grammatik va semantik xususiyatlarini o‘rganishda noyob manba hisoblanadi. Maqollar orqali tilning tarixiy rivoji, xalqning turmush tarzi, dunyoqarashi va milliy qadriyatlarini o‘rganiladi. Shuningdek, paremiyalar til o‘qitishda ham samarali vosita bo‘lib, ular orqali tilning ekspressiv va pragmatik imkoniyatlarini ochib berish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Abdusalomov G‘. O‘zbek tilining paremiologik lug‘ati. — Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2005.
2. Casser J.-P. Dictionnaire des proverbes français. — Paris: Éditions de la Maison des dictionnaires, 2008.
3. Виноградов В. В. Очерки по истории русского литературного языка. — М.: ГИТТЛ, 2009.
4. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры. — М.: Академический проект, 2004.
5. Favier J. Charlemagne. — Paris: Fayard, 1999.
6. Скоробогатова Т. И. Блики истории во французской фразеологии: словарь-справочник историко-этимологических толкований. — Ростов-на-Дону, 2015.
7. Safarov Sh. Lingvokulturologiya asoslari. — Toshkent, 2011.
8. Mamatov A. O‘zbek paremiologiyasi. — Toshkent, 1999.
9. Rey A. Dictionnaire des proverbes français. — Paris, 2000.
10. Kunin A. Frazеologiya nazariyasi. — 2007.